

draget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse. Det tilkommer således den nationale dommer at undersøge, om en virksomhed, som — til støtte for en fravigelse af

traktatens regler — henviser til bestemmelserne i artikel 90, stk. 2, faktisk af medlemsstaten har fået overdraget at udføre en sådan tjenesteydelse.

I sag nr. 127/73

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 af Tribunal de Première Instance, Bruxelles, er indgivet til Domstolen for i den sag, der verserer for den nævnte ret mellem

1. BELGISCHE RADIO EN TELEVISIE

og

NV FONIOR

2. SOCIÉTÉ BELGE DES AUTEURS, COMPOSITEURS ET ÉDITEURS

og

NV FONIOR

3. BELGISCHE RADIO EN TELEVISIE

og

SV SABAM OG NV FONIOR

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 86 og 90, stk. 2,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten, R. Lecourt, afdelingsformændene A. M. Donner og M. Sørensen, dommerne R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher, C. Ó Dálaigh og A. J. Mackenzie Stuart (refererende),

generaladvokat: H. Mayras

justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

Ved dom af 30. januar 1974 (Samlingen, 1974, s. 51) besluttede Domstolen at høre generaladvokaten om realiteten, før den besvarer de spørgsmål, som er stillet af Tribunal de Première Instance de Bruxelles (herefter kalderi »underretten i Bruxelles«);

Det første spørgsmål drejer sig om, hvorvidt »den kendsgerning, at en virksomhed, der råder over et faktisk monopol i en medlemsstat med hensyn til udøvelsen af ophavsrettigheder, kræver almindelig overdragelse af alle ophavsrettigheder uden hensyn til deres art, kan betragtes som et misbrug af en i økonomisk henseende dominerende stilling i den i EØF-traktatens artikel 86 forudsatte betydning«;

ved det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt »misbrug af en dominerende stilling også kan bestå i, at en sådan virksomhed betinger sig, at en ophavs-

mand overdrager sine nuværende og fremtidige rettigheder, og især i, at udøvelsen af de overdragne rettigheder, uden at nogen begrundelse er nødvendig, i fem selskabsår efter medlemmets udtræden forbliver hos virksomheden«;

ved det tredje spørgsmål drejer sig om, »hvorledes begrebet »virksomheder der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse«, skal forstås, og hvorvidt dette begreb indebærer, at virksomheden nyder bestemte forrettigheder, som andre virksomheder ikke har«;

det fjerde spørgsmål drejer sig om, hvorvidt »bestemmelserne i traktatens artikel 90, stk. 2 skaber rettigheder for enkeltpersoner, som nationale domsmyndigheder skal håndhæve«;

vedrørende sagens faktiske omstændigheder, anmodningens genstand samt de afgivne indlæg henvises til Domstolens ovennævnte dom;

generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 12. februar 1974.

Præmisser

- 1 Ved kendelse af 4. april 1973, indgået til Domstolens justitskontor den 19. april 1973, har underretten i Bruxelles i henhold til EØF-traktatens artikel 177 stillet en række spørgsmål vedrørende fortolkningen af den nævnte traktats artikler 86 og 90, stk. 2;
- 2 disse spørgsmål skal gøre det muligt for den nationale dommer at vurdere gyldigheden af de kontrakter, som i 1963 og 1967 er indgået mellem det belgiske forfatter-, komponist- og forlæggerforbund (»SABAM«) og to ophavs-mænd, og hvorved disse overdrog SABAM visse af deres rettigheder.

- 3 Det første spørgsmål drejer sig om, hvorvidt en virksomhed, som i en medlemsstat råder over et faktisk monopol med hensyn til udøvelse af ophavsrettigheder, misbruger sin dominerende stilling, når den kræver almindelig overdragelse af alle ophavsrettigheder uden hensyn til deres art;
- 4 det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt det kan anses for misbrug, at en virksomhed betinger sig, at en ophavsmand overdrager sine nuværende og fremtidige rettigheder, og at udøvelsen af de overtagne rettigheder forbliver hos denne virksomhed i fem år efter et medlems udtræden, uden at virksomheden skal angive nogen begrundelse herfor;
- 5 det fremgår af forelæggelseskendelsen, at den nationale dommer efter at have konstateret, at den omhandlede virksomhed faktisk havde et quasimonopol i Belgien og følgelig besad en dominerende stilling på en væsentlig del af fællesmarkedet, fandt at det burde afgøres, om virksomheden misbrugte den dominerende stilling i kraft af de vedtægts- og kontraktmæssige forbindelser mellem selskabet og dets medlemmer.
- 6 Ifølge ordlyden af traktatens artikel 86, stk. 2, a) kan misbrug især bestå i direkte eller indirekte påtvingelse af urimelige forretningsbetingelser;
- 7 det må således undersøges, om ophavsretsforbundet ifølge sine vedtægter eller ifølge de kontrakter, som det har indgået med sine medlemmer, direkte eller indirekte pålægger disse eller trejdemænd urimelige forretningsbetingelser ved udnyttelsen af de værker, som er overladt det til beskyttelse;
- 8 denne vurdering kræver, at alle tilstedeværende interesser tages i betragtning for at sikre en afvejning af den optimale frihed for forfattere, komponister og forlægger til at disponere over deres værk over for den effektive udøvelse af deres rettigheder gennem en virksomhed, de i realiteten ikke kan undgå at tilslutte sig;
- 9 for at vurdere, om den adfærd, der er nævnt i forelæggelseskendelsen, under disse betingelser er et misbrug i den i traktatens artikel 86 forudsatte betydning, må der imidlertid tages hensyn til, at en virksomhed af den omhandlede art er en sammenslutning, hvis mål er at beskytte sine enkelte medlemmers

rettigheder og interesser, særlig over for betydningsfuld brug og udsendelse af musik, som det sker gennem radiosprednings- og pladeselskaber;

- 10 den effektive beskyttelse af disse personers rettigheder og interesser forudsætter, at sammenslutningen har en stilling, der støttes på, at de tilknyttede ophavsmænd overdrager deres rettigheder til selskabet i det omfang, det er nødvendigt for at tilføre sammenslutningens aktivitet med den nødvendige bredde og betydning;
- 11 det må derfor undersøges, om den omtvistede adfærd overskrider grænserne for, hvad der er nødvendigt for dette formål, idet der ligeledes må tages hensyn til den enkelte rettighedshavers interesse i, at hans frihed til at disponere over sit værk ikke begrænses mere end nødvendigt;
- 12 hvad dette angår kan en obligatorisk overdragelse af samtlige nuværende og fremtidige ophavsrettigheder, uden at der skelnes mellem de forskellige almindeligt anerkendte udnyttelsesformer, være en urimelig forretningsbetingelse, navnlig såfremt denne overdragelse kræves for en længere periode efter medlemmets udtræden;
- 13 om sådanne betingelser er for vidtgående, skal afgøres af dommeren under hensyn til den virkning, som disse bestemmelser har både hver for sig og i sammenhæng;
- 14 det tilkommer ligeledes dommeren at vurdere, om og i hvilket omfang et konstateret misbrug indvirker på ophavsmænds eller tredjemænds interesser med henblik på at drage konsekvenserne heraf, for så vidt angår gyldigheden og virkningen af de omstridte kontrakter eller af visse bestemmelser heri;
- 15 det må således konkluderes, at den kendsgerning, at en virksomhed med en dominerende stilling i den i artikel 86 forudsatte betydning, der har til opgave at udnytte ophavsrettigheder, pålægger sine medlemmer forpligtelser, som ikke er nødvendige for at fremme dens vedtægtsmæssige formål, og således på ubillig måde indskrænker et medlems frihed til at udøve sin ophavsret, vil kunne udgøre et misbrug.

- 16 Ved det tredje spørgsmål anmodes Domstolen om at fortolke udtrykket »virksomheder, der har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse«, og navnlig at træffe afgørelse om, hvorvidt dette begreb indebærer, at virksomheden skal nyde visse forrettigheder, som andre virksomheder ikke har;
- 17 ved det sidste spørgsmål drejer sig om, hvorvidt bestemmelserne i traktatens artikel 90, stk. 2 skaber rettigheder for enkeltpersoner, som nationale domsmyndigheder skal beskytte;
- 18 det fremgår af forelæggelseskendelsen, at det tredje spørgsmål er stillet for at få oplyst, om et forbund, der af sine medlemmer har fået overdraget udøvelsen af deres ophavsrettigheder, omfattes af dette udtryk.
- 19 Da det drejer sig om en bestemmelse, som under visse omstændigheder tillader en fravigelse af traktatens regler, må fastlæggelsen af de virksomheder, der kan påberåbe sig den, ske ud fra en snæver fortolkning;
- 20 selv om private virksomheder kan falde ind under denne bestemmelse, skal de imidlertid ved en retsakt udstedt af en offentlig myndighed have fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse;
- 21 dette fremgår klart af den kendsgerning, at henvisningen til »de særlige opgaver, som er betroet dem«, ligeledes omfatter de virksomheder, der har karakter af fiskale monopoler;
- 22 det tilkommer således den nationale dommer at undersøge, om en virksomhed, som — til støtte for en fravigelse af traktatens regler — henviser til bestemmelserne i artikel 90, stk. 2, faktisk af medlemsstaten har fået overdraget at udføre tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse;
- 23 dette kan ikke være tilfældet for en virksomhed, som staten ikke har pålagt nogen opgave, og som varetager private interesser, selv om det drejer sig om en lovbeskyttet åndsrettighed;
- 24 følgelig bortfalder det sidste spørgsmål.

Vedrørende sagsomkostningerne

- 25 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber og forbundsrepublikken Tysklands regering, som begge har fremsat indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;
- 26 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne,
efter at have hørt den refererende dommers rapport,
efter at have hørt de af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber,
af forbundsrepublikken Tysklands regering, af Belgische Radio en Televisie og
af SABAM afgivne mundtlige indlæg,
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse,
under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske
Fællesskab, særlig dennes artikler 86, 90, stk. 2 og 177,
under henvisning til protokollen vedrørende statuten for Det europæiske
økonomiske Fællesskabs Domstol, særlig dennes artikel 20,
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers
Domstol,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt den af underretten i Bruxelles i
henhold til denne rets kendelse af 4. april 1973, for ret:

1. a) Den omstændighed, at en virksomhed med en dominerende stilling i den i artikel 86 forudsatte betydning, der har til opgave at udnytte ophavsrettigheder, pålægger sine medlemmer forpligtelser, som ikke er nødvendige for at fremme dens vedtægtsmæssige formål, og således på ubillig måde indskrænker et medlems frihed til at udøve sin ophavsret, vil kunne udgøre et misbrug.

- b) Det tilkommer dommeren at vurdere, om og i hvilket omfang et konstateret misbrug indvirker på ophavsmændenes eller tredje-mænds interesser med henblik på at drage konsekvenserne heraf, for så vidt angår gyldigheden og virkningen af de omstridte kontrakter eller af visse bestemmelser heri.

2. En virksomhed, som staten ikke har pålagt nogen opgave, og som varetager private interesser, falder ikke, selv om det drejer sig om lovbeskyttede åndsrettigheder, ind under bestemmelserne i EØF-traktatens artikel 90, stk. 2.

Lecourt	Donner	Sørensen	Monaco	Mertens de Wilmars
Pescatore	Kutscher	Ó Dálaigh	Mackenzie Stuart	

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 27. marts 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT H. MAYRAS
FREMSAT DEN 12. FEBRUAR 1974¹

Høje Ret.

Ved Deres dom af 30. januar, hvor De udtaler Dem om Domstolens kompetence, har De udskilt to indledende spørgsmål, som blev rejst af en af parterne i hovedsagen, og De har opfordret os til at tilkendegive vor mening om svarene på de præjudicielle spørgsmål, som Tribunal de Première Instance de Bruxelles har stillet.

I — Problemstilling

De to første spørgsmål vedrører fortolkningen af traktatens artikel 86. De sætter

begrebet misbrug af en dominerende stilling under debat, idet den belgiske dommer spørger Dem,

- dels om en virksomhed, som i en medlemsstat har faktisk monopol på udøvelse af ophavsrettigheder, ved at pålægge sine medlemmer, forfattere, komponister og musikforlæggere, almindelig overdragelse af alle deres rettigheder uden hensyn til deres art, kan siges at begå et sådant misbrug,
- dels om det ligeledes er misbrug af en dominerende stilling, at denne virksomhed kræver, at rettighedsindehavere overdrager deres nuværende og

¹ — Oversat fra fransk.